

Світлана Стеблюк

ORCID iD 0000-0002-2827-6805

кандидат педагогічних наук,

Мукачівський кооперативний торговельно-економічний коледж,

вул. Я. Мудрого, 40, 89600 Мукачево, Україна,

svetasteblyuk@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто специфіку підготовки майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності за ступеневою освітою. З'ясовано стан дослідження професійної освіти за напрямками: професійна педагогіка, компетентнісний підхід в освітньому процесі; професійна компетентність майбутніх фахівців економічного спрямування, в тому числі з підприємництва; ступенева освіта. Метою статті є розкрити особливості підготовки майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності на основі змісту освітніх програм в умовах ступеневої освіти. Проаналізовано теоретико-практичну підготовку в коледжі відповідно до Стандарту вищої освіти України, з'ясовано компетентності, якими повинні володіти фахівці: інтегральна, загальні, спеціальні. Автором проаналізовано зміст освітніх програм, частку дисциплін фахової підготовки, практичного навчання в коледжі та університеті. Подано пропозиції щодо удосконалення програм освітньої підготовки за означеною спеціальністю.

Ключові слова: освітній ступінь; освітня програма; теоретична та практична підготовка; професійна компетентність; ступенева освіта.

<https://doi.org/10.28925/2078-1687.2019.1-2.4551>

Вступ. Підготовка майбутніх фахівців за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за всіма рівнями вищої освіти здійснюється відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014р. № 1556-VII, Постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011р. «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 30.12.2015р. № 1187, «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» від 20.12.2015 р., «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261, Стандарту вищої освіти України рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень. Наказ Міністерства освіти і науки України 13.11.2018 р. № 1243.

Виходячи з означених нормативних документів, змінюються підходи до підготовки майбутніх фахівців за всіма освітніми рівнями. Ліцензійні вимоги передбачають удосконалення

кадрової політики та змісту освіти, в умовах коледжу зокрема. Мова сьогодні йде про їх перебудову.

Означене питання в центрі дослідження низки науковців за різними напрямками: професійна педагогіка (А. Алексюк, О. Діденко, В. Кремень, Н. Ничкало, В. Староста та ін.); компетентнісний підхід в освітньому процесі (Н. Бібік, С. Міщенко, О. Пометун, О. Савченко, О. Хома та ін.); професійна компетентність майбутніх фахівців економічного спрямування, в тому числі з підприємництва (Н. Баловсяк, Н. Болюбаш, Н. Іщук, О. Романовський, І. Ромащенко, Т. Фурман та ін.); ступенева освіта (С. Вітвицька, Н. Ничкало, О. Уваркіна та ін.).

Відтак, у зв'язку з реформуванням освітньої галузі, Л. Пшенична визначила три основні стратегічні напрями вдосконалення вищої освіти України: посилення ціннісних аспектів наявної системи вищої освіти і перетворення її в засіб підготовки всього населення до нових умов життя та інструмент розвитку економічної могутності держави, формування громадянського суспільства; запровадження у

структуру і зміст навчання змін, орієнтованих на створення нового менталітету та компетентності, необхідних для успішних дій у демократичній і правовій країні з регульованою ринковою економікою; підвищення міжнародного рейтингу вищої освіти України та її рівноправна інтеграція в європейський і світовий освітянський простір (Пшенична, 2013, с. 279). Формулюючи висновки, дослідниця наголошує на тому, що важливим потенціалом розвитку національної освіти є активне впровадження ступеневої системи підготовки висококваліфікованих фахівців, компетентних у передових досягненнях світової науки та здатних креативно мислити та самостійно застосовувати набуті знання (Пшенична, 2013, с. 283).

Досліджуючи проблему формування професійної компетентності у майбутніх фахівців економіки та підприємництва в процесі вивчення економічних дисциплін, Т. Фурман робить висновок, що професійна компетентність «включає систему наукових економічних об'єктивних знань і вмінь фахівця (методи економічного аналізу та статистики, фінансовий менеджмент, бухгалтерський облік і законодавство), здатність адаптувати їх у професійну діяльність (менеджмент, маркетинг, фінансовий аналіз, аудит, бухгалтерія), ціннісні орієнтації, мотиви діяльності, інтегровані показники культури (мови, стилю, спілкування, відношення до себе та своєї професійної діяльності, до суміжних галузей знань), а також наявність стійкої готовності до професійного зростання» (Фурман, 2012, с. 6).

Мета статті – розкрити особливості підготовки майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності на основі змісту освітніх програм в умовах ступеневої освіти. Завдання: з'ясувати вимоги Стандарту вищої освіти зі спеціальності 076; розкрити зміст освітніх програм за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст», освітніми ступенями «бакалавр», «магістр»; подати пропозиції щодо удосконалення програм освітньої підготовки за означеною спеціальністю.

Формування професійної компетентності фахівців з підприємництва в умовах коледжів. Наше дослідження щодо підготовки майбутніх фахівців проводиться за ОКР «молодший спеціаліст», ОС «бакалавр», «магістр» в контексті реформування, тому аналіз підлягають ті нормативні документи,

які діють з 2016–2019 рр. В означеній статті розкриємо особливості підготовки спеціалістів з підприємництва на прикладі Мукачівського кооперативного торговельно-економічного коледжу та Львівського торговельно-економічного університету, що забезпечує ступеневу освіту.

Здійснивши аналіз освітньої діяльності коледжу з'ясовано, що підготовка здійснюється за спеціальностями: Облік і оподаткування, Фінанси, банківська справа та страхування, Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (спеціалізація Товарознавство в митній справі), Готельно-ресторанна справа (спеціалізація Обслуговування туристичних груп). Навчальний план за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (2017 р.) передбачений для підготовки майбутніх фахівців за кваліфікацією товарознавець на основі базової загальної середньої освіти з терміном навчання три роки; два роки для денної та заочної форм навчання на базі 11 класів; один рік п'ять місяців для денної та заочної форм навчання на базі освітньо-кваліфікаційного рівня «кваліфікований робітник». Специфікою підготовки є те, що студенти коледжу отримують документ про повну середню освіту та диплом молодшого спеціаліста. Тому в перелік дисциплін включені й ті, що забезпечують підготовку за означеним рівнем. Що стосується дисциплін професійної та практичної підготовки, то вони займають значне місце: 3510 год. (97,5 кредитів ЕКТС), вибіркові навчальні дисципліни 378 год. (10,5 кредитів ЕКТС). Заклад освіти адаптується до тих змін, що мають місце в освітньому процесі загальноосвітнього навчального закладу та сучасних вимог до підготовки фахівців. Відтак, з 1 вересня 2018 р. на I курсі введено дисципліну «Технології» (модулі: «Підприємництво», «Кулінарія», «Краса і здоров'я»), натомість дисципліни «Географія», «Хімія», «Біологія», «Фізика» об'єднані в цикл «Природничі науки».

Загальна кількість, що передбачена на підготовку майбутніх фахівців за спеціальністю 076 становить 6160 (120 кредитів), професійна підготовка складає 56,9%.

Практичне навчання передбачає: навчальну (вступ до фаху; з обладнання підприємств торгівлі в навчальному магазині; з інформатики та комп'ютерної техніки; з вирішення ситуацій) та технологічну практики. Загальна кількість годин 810 год. (22,5 кредити), що становить (13,1%). Практична підготовка

здійснюється відповідно до Положення про проведення практики студентів Мукачівського кооперативного торговельно-економічного коледжу (Положення про проведення практики студентів Мукачівського кооперативного торговельно-економічного коледжу, 2017) й змінами та доповненнями до Положення про проведення практики студентів Мукачівського кооперативного торговельно-економічного коледжу (2018). Безперечно, така кількість теоретико-практичної підготовки майбутніх фахівців забезпечує формування фахових компетентностей.

Стандарт вищої освіти України як основа у формуванні професійної компетентності за освітніми ступенями «бакалавр», «магістр». Законом України «Про вищу освіту» передбачено розробку Стандартів освітньої діяльності для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності. Виходячи з цього, Міністерством освіти і науки України впроваджено Стандарт вищої освіти України рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування» Спеціальність: 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. У документі визначено перелік компетентностей для фахівців цієї галузі. Серед них:

Загальні компетентності:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.
3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
7. Здатність працювати в команді.
8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
9. Прагнення до збереження навколишнього середовища.
10. Здатність діяти відповідально та свідомо.
11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й

досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу й суспільство, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні компетентності:

1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.
 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.
 3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.
 4. Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
 5. Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.
 6. Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.
 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
 8. Здатність застосовувати основи обліку та оподаткування в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.
 9. Здатність до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур.
 10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.
- Стрімкий розвиток ринкових відносин, торговельно-співпраці країнами Європейського союзу вимагають від закладів вищої освіти модернізації освітніх програм. Зазначимо, що освітні програми адаптуються до реалій сьогодення, чітко визначаючи компетентності, якими повинні володіти майбутні фахівці. У процесі дослідження нами проведено їх аналіз, орієнтуючись на ті навчальні заклади, які стали експериментальними.

Студенти Мукачівського кооперативного торговельно-економічного коледжу продовжують навчання за наступними ступенями у Львівському торговельно-економічному університеті, що готує майбутніх фахівців зі спеціальності 076, проте за такими спеціалізаціями: «Товарознавство і торговельне підприємництво» та «Товарознавство та експертиза в митній справі» (Освітньо-професійна програма «Товарознавство і торговельне підприємництво»). Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Кваліфікація: бакалавр з товарознавства і торговельного підприємництва. Львів, 2017); (Освітньо-професійна програма «Товарознавство і торговельне підприємництво»). Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Кваліфікація: бакалавр з товарознавства та експертизи в митній справі. Львів, 2017).

Відповідно визначено інтегральна, загальні й фахові компетентності та охоплено перелік дисциплін, що відповідають означеним спеціалізаціям. Фахові компетентності, з-поміж інших, включають: уміння формувати товарний асортимент, проводити ідентифікацію товарів, використовувати сучасні методи визначення якості та безпечності товарів відповідно до вимог чинних нормативних документів, застосовувати та інтегрувати знання і розуміння дисциплін інших спеціальностей галузі знань «Управління та адміністрування»; здатність аналізувати чинники забезпечення ефективності суб'єктів оптової, роздрібно-біржової торгівлі та розробляти пропозиції з удосконалення управління їх ресурсним потенціалом; контролювати відповідність опису товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України відповідно даних у митних деклараціях, розробляти методологію формування комерційної, митної і статистичної вартості товарів у митній брокерській діяльності. Перелік дисциплін вирізняється від інших: «Хімія неорганічна, аналітична і органічна», «Мікробіологія», «Судово-товарознавча експертиза», «Товарознавство фрукто-овочевих і смакових товарів», «Товарознавство зерноборошняних і

кондитерських товарів» та ін.

Особливість підготовки фахівців за програмою «магістр» в тому, що вона передбачає надання фундаментальних науково-методологічних та прикладних знань з економічних процесів та закономірностей функціонування та розвитку торговельного підприємства, організації торгівлі та біржової діяльності; реалізації товарознавчо-комерційних завдань щодо асортименту і якості товарів; прийняття оперативних рішень в межах своєї компетенції щодо збереження якості товарів у процесі товароруху; оцінювання якості основних груп товарів у ринкових умовах з урахуванням чинної законодавчої бази. Орієнтована на глибоку наукову підготовку сучасних фахівців: підприємців, товарознавців, аналітиків, експертів, які ініціативні та здатні до швидкої адаптації до сучасного бізнес-середовища (Освітньо-професійна програма «Товарознавство і торговельне підприємництво»). Другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Кваліфікація: магістр з товарознавства та комерційної діяльності. Львів, 2017; Освітньо-професійна програма «Товарознавство та експертиза в митній справі». Другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Кваліфікація: магістр з товарознавства та експертизи в митній справі. Львів, 2017). Аналіз дисциплін показав, що відсоток тих, що формують професійні компетентності становить 82,1%, на противагу тим, що формують загальні – 17,9%.

На наш погляд, змістовним і науково виваженим є підхід до практичної підготовки. Види практик: з торговельного підприємництва, комерційної діяльності, організації торгівлі; з товарознавства харчових продуктів та непродовольчих товарів; комплексна (освітній ступінь «бакалавр»); практика (освітній ступінь «магістр»).

Провівши аналіз освітніх програм за різними освітніми ступенями окремих вузів формуємо такі висновки:

1) для підготовки майбутніх фахівців в системі ступеневої освіти за спеціальністю 076 виділено 120 кредитів (ОКР «молодший спеціаліст»), 240 кредитів (ОС «бакалавр») та 90 кредитів (ОС «магістр»). Дисципліни

загальноосвітньої підготовки передбачені тільки для ОКР «молодший спеціаліст» на основі базової загальної середньої освіти;

2) спеціальність 076 передбачає введення спеціалізацій, які формують навчальні заклади: «Товарознавство в митній справі» (коледжі); «Підприємництво», «Управління торговельним бізнесом та комерційна логістика»; «Товарознавство і торговельне підприємництво» й «Товарознавство та експертиза в митній справі»; «Управління персоналом та економіка праці» та «Міжнародна комерція»;

3) у теоретичний курс підготовки за різними освітнім ступенем включені дисципліни, що враховують європейські стандарти ринку праці («Кадрові стратегії та управління кар'єрою», «Емержментна економіка праці», «Техніка міжнародних комерційних переговорів», «Теорія і практика мерчандайзингу» та ін.);

4) урізноманітнілась придатність до працевлаштування.

Проте, на наш погляд, за доцільне вважаємо:

1) збільшення кількості кредитів на практичну підготовку за освітнім ступенем «бакалавр», оскільки відповідно до Закону

України «Про вищу освіту» він є завершеним курсом у підготовці майбутнього фахівця;

2) введення в освітню програму підготовки магістра кредитів для психолого-педагогічної підготовки, відповідно наявності педагогічної практики, що забезпечить педагогічну діяльність у закладах освіти.

Висновки. Таким чином, нами з'ясовано вимоги Стандарту вищої освіти зі спеціальності 076. Серед компетентностей визначено інтегральна, загальні, спеціальні. Відповідно до Стандарту закладами освіти розроблено і затверджено освітні програми підготовки за різними ступенями. Проведено аналіз освітніх програм зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність на базі двох навчальних закладів, що забезпечують ступеневу освіту. Подано пропозиції щодо удосконалення програм освітньої підготовки за означеною спеціальністю.

Перспективи подальшого дослідження передбачаємо у обґрунтуванні моделі формування професійної компетентності у майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

Література

- Освітньо-професійна програма «Товарознавство і торговельне підприємництво». Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Кваліфікація: бакалавр з товарознавства і торговельного підприємництва. Львів, 2017 URL: <http://www.lute.lviv.ua/osvita/osvitno-profesiini-programi/opp-bakalavra/> (дата звернення 24.04.2019).
- Освітньо-професійна програма «Товарознавство і торговельне підприємництво». Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Кваліфікація: бакалавр з товарознавства та експертизи в митній справі. Львів, 2017. URL: <http://www.lute.lviv.ua/osvita/osvitno-profesiini-programi/opp-bakalavra/> (дата звернення 23.04.2019).
- Освітньо-професійна програма «Товарознавство і торговельне підприємництво». Другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Кваліфікація: магістр з товарознавства та комерційної діяльності. Львів, 2017 URL: http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/Academy/Osvita/OPP_Magistr/2017/076_Tov-vo_i_komer_dijalnist.pdf. (дата звернення 23.04.2019).
- Положення про проведення практики студентів Мукачівського кооперативного торговельно-економічного коледжу. Мукачево, 2017. 8 с.
- Положення про проведення практики студентів Мукачівського кооперативного торговельно-економічного коледжу (зі змінами та доповненнями). Мукачево, 2018. 3 с.
- Пшенична Л. Особливості розвитку системи вищої освіти України в контексті суспільства знань. *Витоки педагогічної майстерності*. 2013. Випуск 11. С. 278–284.
- Спеціальності: Мукачівський кооперативний торговельно-економічний коледж. URL: <http://www.mktek.com.ua/> (дата звернення 25.04.2019).
- Стандарт вищої освіти України рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування» Спеціальність: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Наказ Міністерства освіти і науки України 13.11.2018 р. № 1243. Київ, 2018

URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/076-pidpriemnitstvo-torgivlya-ta-birzhova-diyalnist-bakalavr.pdf> (дата звернення 24.04.2019).

Фурман Т. Ю. Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців економіки та в процесі вивчення економічних дисциплін: автореф. дис...канд. пед. наук:13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ, 2012. 20 с.

References

- Osvitno-profesijna programa «Tovaroznavstvo i torgovelnе pidpryyemnyctvo». Pershogo (bakalavrskogo) rivnya vyshhoyi osvity za specialnistyu 076 «Pidpryyemnyctvo, torgivlya ta birzhova diyalnist» galuzi znan 07 «Upravlinnya ta administruvannya». Kvalifikaciya: bakalavr z tovaroznavstva i torgovelnogo pidpryyemnyctva (2017).* [Educational and professional program «Commodity and trade entrepreneurship». The first (bachelor) level of higher education in the specialty 076 «Entrepreneurship, trade and stock activities» of the field of knowledge 07 «Management and administration». Qualification: Bachelor of Commodity Studies and Trade Entrepreneurship]. Lviv, Ukraine. Retrieved from <http://www.lute.lviv.ua/osvita/osvitno-profesiini-programi/opp-bakalavra/> (ukr).
- Osvitno-profesijna programa «Tovaroznavstvo i torgovelnе pidpryyemnyctvo». Pershogo (bakalavrskogo) rivnya vyshhoyi osvity za specialnistyu 076 «Pidpryyemnyctvo, torgivlya ta birzhova diyalnist» galuzi znan` 07 «Upravlinnya ta administruvannya». Kvalifikaciya: bakalavr z tovaroznavstva ta ekspertyzy v mytnij spravi (2017).* [Educational and professional program «Commodity and trade entrepreneurship». The first (bachelor) level of higher education in the specialty 076 «Entrepreneurship, trade and stock activities» of the field of knowledge 07 «Management and administration». Qualification: Bachelor of Commodity Studies and Customs Examination]. Lviv, Ukraine. Retrieved from <http://www.lute.lviv.ua/osvita/osvitno-profesiini-programi/opp-bakalavra/>(ukr).
- Osvitno-profesijna programa «Tovaroznavstvo i torgovelnе pidpryyemnyctvo». Drugogo (magisterskogo) rivnya vyshhoyi osvity za specialnistyu 076 «Pidpryyemnyctvo, torgivlya ta birzhova diyalnist» galuzi znan 07 «Upravlinnya ta administruvannya». Kvalifikaciya: magistr z tovaroznavstva ta komercijnoi diyalnosti (2017).* [Educational and professional program «Commodity and trade entrepreneurship». The second (master's) level of higher education by specialty 076 «Entrepreneurship, trade and stock-taking activities» of the field of knowledge 07 «Management and administration». Qualification: Master in Commodity Studies and Business]. Lviv, Ukraine. Retrieved from http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/Academy/Osvita/OPP_Magistr/2017/076_Tov-vo_i_komer_dijalnist.pdf (ukr).
- Polozhennya pro provedennya praktyk studentiv Mukachivskogo kooperatyvnogo torgovelnо-ekonomichnogo koledzhu [Regulations on the practice of students of the Mukachevo cooperative trade and economic college] (2017).* Mukachevo, Ukraine (ukr).
- Polozhennya pro provedennya praktyk studentiv Mukachivskogo kooperatyvnogo torgovelnо-ekonomichnogo koledzhu (zi zminamy ta dopovnnennyamy) [Regulations on the practice of students of the Mukachevo cooperative trade and economic college] (2018).* Mukachevo, Ukraine (ukr).
- Pshenychna, L. (2013). Osoblyvosti rozvytku systemy vyshhoyi osvity Ukrayiny v konteksti suspilstva znan [Features of development of system of higher education in Ukraine in the context of society of knowledge]. *Vitoki pedagogichnoyi majsternosti*, 11, 278–284 (ukr).
- Specialnosti: Mukachivskiy kooperatyvnyj torgovelnо-ekonomichnyj koledzh [Specialties: Mukachevo Cooperative Trade and Economics College].* Retrieved from <http://www.mktek.com.ua/> (ukr).
- Standart vyshhoyi osvity Ukrayiny riven vyshhoyi osvity: Pershyj (bakalavrskiy) riven Galuz znan: 07 «Upravlinnya ta administruvannya» Specialnist: 076 «Pidpryyemnyctvo, torgivlya ta birzhova diyalnist». Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny 13.11.2018. № 1243.* [Higher education standard of Ukraine Higher education level: First level (Bachelor level) Branch of knowledge: 07 «Management and administration» Specialty: 076 «Entrepreneurship, trade and stock-taking activity». Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated November 13, 2018 № 1243]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/076-pidpriemnitstvo-torgivlya-ta-birzhova-diyalnist-bakalavr.pdf>(ukr).
- Furman, T. Y. (2012). *Formuvannya profesijnoyi kompetentnosti u majbutnix faxivciv ekonomiky ta v procesi vyvchennya ekonomichnyx dyscyplin [Formation of professional competence of future specialists of economics and enterprise in the process of learning of economic disciplines]:* Extended abstract of candidate's thesis: 13.00.04 – theory and methodology of professional education. Kyiv, Ukraine(ukr).

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВУ, ТОРГОВЛЕ И БИРЖЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Стеблук Светлана, кандидат педагогических наук, Мукачевский кооперативный торгово-экономический колледж, ул. Я. Мудрого, 40, 89600 Мукачево, Украина, svetastebluk@gmail.com

В статье рассмотрена специфика подготовки будущих специалистов по предпринимательству, торговле и биржевой деятельности в уровне образования. Выяснено состояние исследования профессионального образования за направлениями: профессиональная педагогика, компетентностный подход в образовательном процессе; профессиональная компетентность будущих специалистов экономического направления, в том числе предпринимательства; ступенчатое образование. Целью статьи является раскрыть особенности подготовки будущих специалистов по предпринимательству, торговле и биржевой деятельности на основе содержания образовательных программ в условиях ступенчатого образования. Проанализирована теоретико-практическая подготовка в колледже, в соответствии со Стандартом высшего образования Украины, выяснено компетентности, которыми должны владеть специалисты: интегральная, общие, специальные. Автором проанализировано содержание образовательных программ, часть дисциплин профессиональной подготовки.

Ключевые слова: образовательная степень; образовательная программа; теоретическая и практическая подготовки; профессиональная компетентность; ступенчатое образование.

FEATURES OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS ON ENTREPRENEURSHIP, TRADE AND EXCHANGE ACTIVITIES

Steblyuk Svitlana, PhD (Pedagogy), Mukachevo Cooperative Trade and Economic College, 40 Ya. Mudrogo Str., 89600 Mukachevo, Ukraine, svetastebluk@gmail.com

The article deals with the specifics of the training of future specialists in entrepreneurship, trade and exchange activities in multy-degree system of education. The research on the identified problem is found out in the areas of: professional pedagogy, competency approach in the educational process; professional competence of future specialists of economic direction, including entrepreneurship; multy-degree system of education. The purpose of the article is to reveal the peculiarities of the training of future specialists in entrepreneurship, trade and exchange activities based on the volumes of educational programs under conditions of multy-degree system of education. Objective: to find out the requirements of the Standard of Higher Education in specialty 076; to disclose the content of educational programs at the educational qualification level «junior specialist», educational degrees «bachelor», «master»; to submit proposals for the improvement of educational programs according to the specialty. The theoretical and practical training in the college is analyzed, in accordance with the Standard of higher education of Ukraine, the competence, which should be possessed by experts: integral, general, special. The author analyzes the content of educational programs, the share of disciplines of professional training, practical training at college and university. It is determined that the specialty of specialist training under the «Master» program is that it provides for the provision of fundamental scientific and methodological and applied knowledge of economic processes and regularities of the functioning and development of a trading company, organization of trade and exchange activities; realization of commodity-marketing and commercial tasks concerning the assortment and quality of goods; making operative decisions within the limits of its competence concerning preservation of the quality of goods in the process of commodity turnover; evaluation of the quality of the main groups of goods in market conditions, taking into account the current legislative framework. Proposals for improvement of educational programs according to the specialty are submitted. In particular, an increase in the number of credits for practical training on the educational level of «bachelor», as in accordance with the Law of Ukraine «On Higher Education» it is a completed course in the training of a future specialist; the introduction into the educational program of the Master's degree in credit for psychological and pedagogical training, respectively, the availability of pedagogical practice that will provide pedagogical activities in educational institutions.

Key words: educational degree; educational program; theoretical and practical training; professional competence; multy-degree system of education.

Стаття надійшла до редакції 28.04.2019

Прийнято до друку 30.05.2019